

1. Àrea d'identificació

1.1 Codi de referència

FP ACR (1977)

1.2 Nivell de descripció

Fons

1.3 Títol

Assumpció Casals i Rovira

1.4 Data/dates

Dates de creació: 1914-1965

Predomina: 1917-1965

1.5 Volum i suport

Pre-tractament :

Es desconeix com va arribar.

Tipologies predominants al fons:

Fotografies, retalls de premsa, Programes de mà, Correspondència

Post-tractament arxivístic:

No es va respectar la unitat documental preceptual (documentació físicament junta) sinó que es va separar en funció de formats i de tipologies (àlbums, tèxtils, fotografies, programes de teatre, etc.) i la correspondència i les fotografies també van separades en funció de l'obra a què feien referència.

Volum: 1 m, aprox. (paper) (*fons*)

Total unitats documentals: 380 (segons *Registre Arxiu 1977*)

2. Àrea de context

2.1 Nom del/s productors

Assumpció Casals i Rovira

2.2 Història dels productors /organisme

Assumpció Casals i Rovira (Barcelona, 17 de gener del 1896- 23 de gener del 1975), actriu catalana, també empresària i professora teatral, artista exiliada als anys quaranta del segle XX. Pertany a la generació d'artistes immediatament posteriors a la de les mítiques "Elena Jordi" (Montserrat Casals, 1882-1945, actriu i empresària teatral), Tórtola Valencia (1882-1955, ballarina), Raquel Meller (1888-1962, cantant, cupletista i actriu) i Margarida Xirgu (1888-1969, actriu i empresària teatral). Casals es va iniciar de ben jove en el món de la interpretació. Va ser primera actriu a la companyia d'Enric Borràs i integrant de la companyia de Josep Santpere i una de les actrius predilectes d'Àngel Guimerà (*Jesús que torna, Indíbil i Mandoni, L'ànima és meva*). En la seva època inicial, el 1910 actuà força al Teatre Romea de Barcelona. Combinà una prolífica vida teatral amb incursions al cinema (p.e., a *Los arlequines de seda y oro*, Royal Films, 1919; *Al margen de la ley d'Iquino*, 1935, Emisora Films). El 1930 actuà a Madrid (*Shanghai*, de John Colton, Teatro Cómico; *El crimen de Juan Anderson*, d'Annie Wisse, Teatro Reina Victoria; etc.). L'any 1939 cal ja situar-la a Cuba i molt poc després a Mèxic, on creà una sòlida empresa teatral amb un extens repertori i on participà a diversos films (*El niño de las monjas*, Cimesa, 1944; etc.). A final dels anys quaranta tornà a Catalunya (*La reina del mercat, La florista de la Rambla, El dret a la vida*, totes d'Alfons Roure; etc.). El 1959 tenia la residència a Palma (Mallorca), amb el seu marit, el tenor i actor Josep Riera Goula ("José Goula"), fins a l'octubre del 1964 en què el matrimoni ja havia tornat a Barcelona. Habitual, llavors, de la Companyia Mario Cabré (*La mare de Santiago Rusiñol, París pintat* de J. Aymamí, *Història d'un mirall* de Cecília A. Màntua, etc.). El 1975 morí a Barcelona; l'octubre del 1977 ho féu el seu marit.

Altres noms artístics: Assumpció Casals (nom habitual), Asunción Casals (nom espanyolitzat), Asunción Casal (cognom escrit incorrectament a l'àmbit americà).

2.3 Història arxivística

El fons va estar sempre en mans de la seva productora, ja que bàsicament es va formar per l'acumulació d'informació de les activitats professionals que ella anava portant a terme. No és possible saber les situacions concretes en què es va trobar. Deuria, doncs, anar sofrint els mateixos trasllats que Assumpció Casals, fins a l'establiment definitiu a Barcelona, als anys seixanta. En morir l'actriu (1975), el fons va quedar en mans de Mercè Casals i Rovira, germana única d'Assumpció, que va acabar lliurant, poc després, el març del 1977, tota aquesta documentació personal al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques (MAE), vinculat a l'Institut del Teatre (Barcelona).

2.4 Dades sobre el ingrés

Data d'entrada: 31 de març del 1977
Persona transmissora: Mercè Casals i Rovira
Vincle o lligam amb el productor: germana
Fórmula jurídica d'ingrés: donació

3. Àrea de contingut i estructura

3.1 Abast i contingut

El fons aporta una idea de la magnitud del treball que van fer els actors catalans a l'exili, per volum de representacions teatrals i ciutats visitades, i sobretot mostra la gran importància d'Assumpció Casals, injustament poc coneguda malgrat la seva gran activitat a Catalunya abans de la guerra i a moltes altres ciutats durant el seu exili. A través del fons es pot intuir el caràcter d'aquesta intèrpret catalana que sempre va donar suport a grups marginats, va defensar la religió catòlica, va ajudar els actors en situació de conflicte o precarietat, i va defensar la vàlua de l'autor teatral. Finalment el fons permet reafirmar la importància de la fotografia i altres arts per tal de deixar testimoniatge de l'art efímer que constitueix el teatre. Tots els documents del fons personal corresponen als registres històrics R.41256 a R.41273, dels llibres administratius de l'entitat que deixen constància de l'entrada dels donatius o adquisicions. Hi ha documents datables clarament dintre del segment cronològic 1914-1965, si bé hi ha documentació resultant dels increments que correspon a la dècada del 1980.

El fons Assumpció Casals està fonamentalment integrat per fotografies (teatre, cinema) i notícies o programes de mà de la seva vida professional. Cal destacar que els documents generats a l'exili (en especial, Mèxic i Cuba) són un testimoni important de l'activitat teatral en aquests països. Les fotografies són principalment del temps de joventut i època adulta, retrat artístic que no tant de moments de posades en escena, habitualment amb presentació com a targetes postals i en b/n; hi ha un baix percentatge de fotos de la vida privada i social de l'artista (com ara fotografies del/amb el seu marit, Josep R. Goula). Entre els autors de les fotografies, hi ha destacables artistes del moment: A. Baró, Amadeo, Vadalak, Carrera, Carlos Pérez de Rozas, Martín Santos Yubero, Postius, Studium Daniel, Vilaró (Llacer), Román, Napoleón, Masana, i el mexicà Carlos Ysunza.

Els documents aporten informació interessant que il·lustra la seva iniciativa com a empresària amb companyia pròpia, la seva tasca pedagògica i la seva participació en iniciatives socials o gremials. Els àlbums originals, probablement recopilats per ella (R. 41270, àlbum amb tapes amb segells repetits enganxats, i R 41265, àlbum marró, emmagatzemats respectivament com a L92, L93), estan formats per retalls de premsa i programes de mà (enganxats als fulls) i aporten cròniques de les seves actuacions a Cuba, Mèxic, EUA i Madrid.

El fons inclou testimonis importants (foto fixa?) dels films fets a Mèxic: *Dulce madre mía* (2 fotos), *Regalo de reyes* (2 fotos), *El niño de las monjas* (12 fotos), *Rosa de las nieves* (1 foto). Hi ha també (poques) fotos dels films fets a la península ibèrica: *Al margen de la ley*, *La forastera*. En la categoria de peça o reproducció artística, el fons inclou un dibuix de Sunyol del 1934 (perfil de Casals, amb collaret, R. 41257/1).

Finalment, cal destacar, les quatre peces d'indumentària (R. 41267 i R. 41268, emmagatzemat com a I87 i I88) i un collaret "de metall, daurat, i amb pedreria de colors" (R. 41269).

Una valuosa correspondència ((12 cartes, 6 targetes postals, en especial nadalenques) d'Assumpció Casals amb Manuel Franch, dels anys 1959-1968, completa el fons. Existeixen reproduccions (fotocòpies) d'aquests originals, enquadernats, per a la consulta en sala (EPISTOLARI, VOL. II (A-J), p. 60-81. Registres: 14398-14415).

Malgrat que hi ha constància que Casals va escriure relats, no se'n conserva cap al seu fons ni tampoc els textos teatrals que ella va fer servir per preparar les representacions.

3.2 Informació sobre avaluació, tria

Es desconeix si la productora o la cedent del fons van fer alguna mena de tria documental. El que sí és segur és que el MAE no ha eliminat cap document, ni tan sols els duplicats (documentació de gira de la companyia, programes de mà, etc.). Al ser un petit fons i no haver documentació repetitiva, en el futur, no s'hauria pas de fer cap avaluació.

3.3 Incrementos

Dos (consolidats), però pot passar que alguna persona que l'hagués conegut conservi encara documentació relacionada amb ella i la doni al MAE, tal com va fer Manuel Franch Sales, que va realitzar dues petites donacions (llibre *Registre Arxiu X*):

Donació 1: el 29 de maig del 1980 Manuel Franch Sales dóna un recordatori de la defunció d'Assumpció Casals (Registre: R.45042).

Donació 2: entre l'1 i el 7 de juliol del 1980 Manuel Franch Sales fa diverses aportacions: cinc fotografies d'Assumpció Casals amb el seu marit (Josep Riera Goula; R. 45104), fotos artístiques, traspàs de nínxol del 1980, dos fotografies de Mercè Casals (R. 45107), un rètol que anunciava les classes particulars que donava l'actriu a Mèxic (R. 45105), una fotografia de Paco Martínez Soria dedicada a l'actriu (R. 45108), entre d'altres documents (Registres: R.45100-45108).

3.4 Sistema d'organització

El Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques té el següent quadre de classificació per als fons personals:

- 1- ACTIVITAT PERSONAL I FAMILIAR
- 2- ACTIVITAT CREATIVA
- 3- ACTIVITAT PROFESSIONAL
- 4- ACTIVITAT ASSOCIATIVA, SOCIAL I POLÍTICA
- 5- CORRESPONDÈNCIA
- 6- RECONeixEMENT I CRÍTICA
- 7- FOTOGRAFIES (no associables a cap espectacle en concret)
- 8- BIBLIOTECA I ARXIU

4. Àrea de condicions d'ús i accés

4.1 Condicions d'accés

La documentació és consultable a la Biblioteca de l'Institut del Teatre, prèvia petició escrita dels documents que es necessiten, tot respectant la normativa del fons de reserva.

Accés en línia:

Pàgina del fons: <http://www.cdmae.cat/fons-assumpcio-casals/> (pdf, inventari descarregable).

Consulta de les unitats documentals digitalitzades:

[http://colleccions.cdmae.cat/catalog?f\[relation_conformsTo_facet\]\[\]=Fons+Assumpci%C3%B3+Casals&locale=ca](http://colleccions.cdmae.cat/catalog?f[relation_conformsTo_facet][]=Fons+Assumpci%C3%B3+Casals&locale=ca)

4.2 Condicions de reproducció

Autoritzada amb finalitats docents, d'investigació, per publicacions i documentals d'àmbit cultural no lucratiu. Es poden obtenir còpies digitalitzades a través del Servei d'obtenció de documents i de digitalització, omplint un full de petició descarregable a Internet (<http://www.cdmae.cat/wp-content/uploads/2014/10/formulari-repro-cat.pdf>), previ pagament de la taxa corresponent (<http://www.cdmae.cat/serveis/>).

El particular ha d'informar-se de l'existència de drets d'autor i, en cas de publicació d'algun document, ha de fer els tràmits pertinents amb el titular dels drets.

4.3 Llengües

Espanyol (65%), català (30%), anglès (5%).

4.4 Característiques físiques i requeriments tècnics

La documentació, majoritàriament, està constituïda per petits formats en bon estat, de fàcil manipulació física.

Estat de conservació: bo. Els àlbums (L92, L93), però, tenen retalls de diaris i programes de mà força arrugats o rebregats o incomplets

4.5 Instruments de descripció

- la documentació interna del centre: en concret, el llibre de registre de l'Institut del Teatre-MAE de l'any 1977 (*Registro Archivo, VIII, 38379 a 41750*), que fa menció de l'entrada de la donació i n'especifica el contingut

- el propi fons.

5. Àrea de documentació relacionada

5.1 Existència i localització dels originals

Tota la documentació és original i es localitza a:
Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques
Pça. Margarida Xirgu, s/n
08004 - Barcelona

5.2 Existència i localització de reproduccions

Reproduccions en paper de la correspondència : EPISTOLARI, VOL. II (A-J), p. 60-81. Registres: 14398-14415.

Reproduccions digitals: progressiva incorporació a Escena digital del MAE.

5.3 Documentació relacionada

Els fons següents estan relacionats amb el descrit i l'ordre seguit respon a un criteri subjectiu d'importància de la relació o de la documentació:

- Fons **Josep Santpere**, ubicat al MAE: guarda documentació laboral i testimonial de posades en escena, ja que Assumpció Casals formava part de la seva companyia teatral,
- Fons **Mario Cabré**, ubicat a un immoble particular fora de Barcelona, sota la responsabilitat del director i actor teatral Mario Gas Cabré: guarda documentació laboral i testimonial de posades en escena, ja que Assumpció Casals formava part de la seva companyia teatral ,
- Fons **Enric Guitart Matas**, ubicat al MAE (<http://www.cdmae.cat/fons-enric-guitart/> i http://www.cdmae.cat/wp-content/uploads/2015/04/EnricGuitart_inventari.pdf): guarda documentació perquè l'actor Enric Guitart era amic d'Assumpció Casals,
- Fons (parcial) **Enric Borràs**, ubicat al MAE: guarda documentació laboral i testimonial de posades en escena, ja que Assumpció Casals formava part de la seva companyia teatral,
- Fons (parcial) **Enric Borràs**, ubicat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona,
- Fons (parcial) **Àngel Guimerà**, ubicat a la Biblioteca Nacional de Catalunya: guarda documentació relacionada perquè Assumpció Casals era una de les seves actrius predilectes; <http://www.bnc.cat/fons/inventaris/smanuscrits/guimera/guimera.pdf> i <http://mdc.cbuc.cat/cdm/landingpage/collection/fpguimera>,
- Fons (parcial) Àngel Guimerà, ubicat al MAE,
- Fons **Conrado San Martín** (Higuera de las Dueñas, Àvila, 1921 -), d'ubicació desconeguda: guarda documentació relacionada perquè va ser company de feina d'Assumpció Casals i del seu marit,
- Fons **Ignacio F. Iquino** (Valls, 1910 - Barcelona, 1994)/Emisora Films, d'ubicació desconeguda: guarda documentació relacionada perquè va dirigir Assumpció Casals al cinema,
- Fons **Mary Santpere**, ubicat al MAE: guarda algun document relacionable perquè Mary era filla de Josep Santpere, l'empresari teatral esmentat més amunt.

5.4 Bibliografia

Isart i Margarit, Rosa M. Els fons personals d'actors. Estudi de cas: el fons Assumpció Casals i Rovira (1896-1975). Tutora: Núria Jornet. Coordinador: Àngel Borrego. Consultat a: <http://hdl.handle.net/2445/112082>

6. Àrea de notes

6.1 Notes

Volum i suport. Bàsicament, les capses F105 i F106 contenen la major part del fons. La resta de documentació està força repartida, en diverses capses que inclouen també documentació no del fons analitzat.

7. Àrea de control de la descripció

7.1 Autoria i data/es

Rosa Isart (UB): juliol del 2016.

7.2 Fonts

- la pròpia unitat de descripció
- per a la història del productor:
- "Assumpció Casals i Rovira". Viquipèdia, actualització: 15 set. 2015. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Assumpció_Casals_i_Rovira>. [Consulta: 30 set. 2015].
- Google Sites. Tombant de segle. Barcelona: Jorig Serra Morales, [actualització: 25 set. 2012]. <<https://sites.google.com/site/tombantdesegle/assumpcio-casals>>. [Consulta: 30 set. 2015].
- Cunill, Josep. *Elena Jordi : una reina berguedana a la cort del Paral·lel : el teatre de vodevil a Barcelona (1908-1920)*. Berga: Centre d'Estudis Musicals del Berguedà "L'Espill" / Àmbit de Recerques del Berguedà, 1999. 126 p. ISBN 8489988218.
- Cunill, Josep. *Gran Teatro Español (1892-1935): història del primer teatre del Paral·lel*. Barcelona: Fundació Imprimatur, 2011. 313 p. ISBN 9788493788674.
- Curet, Francesc. *Història del teatre català*. Barcelona: Aedos, 1967. 641 p.
- González, Palmira. *Els anys daurats del cinema clàssic a Barcelona (1906-1923)*. Barcelona: Edicions 62 / Institut del Teatre, 1987. 582 p. ISBN 8429725288.
- Molner, Eduard; Albertí, Xavier. *Carrer i escena: el Paral·lel 1892-1939*. Barcelona: Viena / Ajuntament de Barcelona, 2012. 222 p. ISBN 9788483307076 (Viena Edicions).
- Romaguera, Joaquim (dir.). *Diccionari del cinema a Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2005. 638 p. ISBN 8441213798.

7.3 Regles i convencions

[Nodac](#)

7.4 Paraules clau

Descriptors onomàstics: Casals, Assumpció; Goula, José; Iquino, Román, Antonio; Santpere, Josep; Borràs, Enric; Cabré, Mario; López, Visita; Guitart, Enric

Descriptors temàtics: teatre; actors; actrius catalanes; fotografies teatrals; Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques; MAE; Institut del Teatre, fons personals; arxius personals, arts escèniques, exili.

Descriptors topogràfics: Barcelona, Mèxic, Palma, l'Havana, Vilafranca del Penedès, Madrid